

Формування умов для саморозвитку регіонів є запорукою зміцнення та підвищення їх конкурентоспроможності. Адже саме наявність стратегічного потенціалу у вигляді ресурсних можливостей та управлінських механізмів, що здатні формувати конкурентні переваги регіону є чинником зміцнення його конкурентоспроможності. Важливим в процесі формування потенціалу саморозвитку є визначення критеріальних параметрів, що визначають ефективність даного процесу.

Основними критеріями регіонального саморозвитку слід виділити наступні ознаки, що визначають спроможність регіону до розвитку на основі власного потенціалу: самофінансування, самоорганізація, самоуправління та самодостатність.

1. Самофінансування місцевих витрат на основі ефективного використання податкового та бюджетного потенціалу регіону на засадах фіскального федералізму. Так, О. Тищенко зазначає, що «проблеми місцевого розвитку повинні вирішуватись за рахунок власних, чи залучених під власну відповідальність, джерел. При цьому акцент повинен робитись не на зміну вектору розподілу фінансових ресурсів між «центром» та регіонами на користь останніх, ... а на пошук шляхів та важелів, які здатні забезпечити підвищення ефективності використання потенціалу регіону, зростання виробництва та збільшення доходів суб'єктів господарювання на його території» [3]. Необхідно створювати умови для активізації мобілізації коштів з усіх потенційно можливих джерел, що можливо при тісній і органічній взаємодії органів місцевого самоврядування й суб'єктами підприємницької діяльності.

Основними показниками оцінки рівня самофінансування є: динаміка ВРП на душу населення, співвідношення обсягів фінансової допомоги з державного бюджету і власних доходів регіону; бюджетної забезпеченості регіону, який визначається співвідношенням між загальною сумою бюджетних витрат і чисельністю населення регіону; рівень збалансованості бюджетів регіонів, коефіцієнт бюджетної залежності бюджетів регіонів та ін.

2. Самоорганізація – це здатність системи самостійно підтримувати чи вдосконалювати рівень своєї організації при зміні зовнішніх або внутрішніх умов її існування, діяльність з урахуванням минулого досвіду, спрямована на збереження її цілісності, підвищення стійкості, забезпечення нормального функціонування або розвитку [4, с. 596]. Отже саморозвиток регіону базується на його спроможності під впливом екзогенних та ендогенних чинників вдосконалювати рівень своєї організації. Показниками, що характеризують самоорганізацію виступають: кількість страхових компаній; кількість підприємств на душу населення; кількість банківських установ та ін.

3. Самоуправління передбачає наявність механізмів управління (зворотних зв'язків) у самій системі [1]. Відповідно до регіонального розвитку самоуправління розглядається як місцеве самоврядування – «право та спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення» [1]. Показники: наявність та якість стратегії регіонального розвитку; кількість регіональних програм розвитку; кількість цільових комплексних програм; рівень професійності службовців регіональних органів влади та органів місцевого самоврядування; якість механізмів координації між органами місцевого самоврядування, регіональними органами влади та підприємництвом; частка робітників з вищою освітою в чисельності зайнятих в економіці; відношення чисельності студентів ВНЗ до чисельності зайнятих в економіці тощо.

Отримання синергетичного ефекту можливо за наявності ефективних організаційно-управлінських механізмів, що базуються на професійних компетентностях людських ресурсів. Високий професіоналізм представників регіональної влади дозволяє розробити дієві механізми управління ресурсною базою регіону, координації між суб'єктами регіонального розвитку: бізнесу та влади, влади та громадськості, бізнесу та громадськості. На думку М. Молчанової «джерело саморозвитку та інновацій знаходиться у базових властивостях людини» [2].

Самодостатність – спроможність регіону ефективно використовувати свій стратегічний потенціал, здатність обходитися власними можливостями при досягненні стійкого соціально-економічного розвитку. Показники: ступінь реалізації потенціалу; бюджетні показники самодостатності; показники наукового потенціалу саморозвитку; показники кадрового забезпечення саморозвитку; показники технічного забезпечення; ресурсна забезпеченість; рівень мотивації регіональних органів влади.

Таким чином, визначені критерії дозволяють виявити рівень саморозвитку регіону в залежності від якого необхідно визначати обсяг державної підтримки, що сприятиме подальшому саморозвитку.

Література:

1. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>

2. Молчанова М. Ю. Критерии саморазвития регионов как основа формирования межбюджетных отношений / М. Ю. Молчанова // Фундаментальные исследования. – № 6. – 2013. – С. 131-135.

3. Тищенко О. П. Економічні передумови та перспективи забезпечення саморозвитку регіонів України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / О. П. Тищенко. – Режим доступу : <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/3119/1/Tishchenko%202.pdf>

4. Філософський словник /За ред. В. І. Шинкарука. – 2. вид. I доп. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1986. — 800 с.